

LBBRIS

We know
books

Coperta de I. OPRÎȘAN

- Coperta I: Dumnezeu – marele arhitect al lumii. Miniatură medievală (Biblioteca Națională. Paris).
- Coperta IV: Șantierul unei catedrale medievale. Detaliu.

Editura SAECULUM I.O.
ISBN 978-973-642-492-2

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM I.O.

PAUL ȘTEFĂNESCU

MISTERELE FRANCMASONERIEI

**Definiție • Istorie •
Simbolismul numerelor •
Dicționar de termeni masonici**

Editura SAECULUM I.O.
București, 2022

Vizitator Frate care se prezintă la lucrările altei Loji decât a sa.

Voiaje Denumirea uneia din probele pe care le suportă un Recipientar la toate gradele.

Z

Zeita cea Bună Echivalenta romană a zeiței Isis.

Zodiac Unii autori fac o legătură între pregătirea Recipientarului în cazul festivității de inițiere, relativ la descoperirea anumitor părți ale corpului și semnele zodiacale.

Zel masonic Se traduce prin „iubire de umanitate și adevăr“. Este ardoarea cu care un frate se dedică lucrărilor din atelierul său.

Zoroastru Inițiat. Legislatorul persilor. De el ține ora de deschidere și închidere a lucrărilor masonice.

Cuprins

Cuvânt înainte	7
Codul masonic	10
Codul etic folosit de francmasonerie	11
Principiile fundamentale ale francmasoneriei	12
Douăsprezece întrebări și răspunsuri referitoare la francmasonerie	14
Nașterea francmasoneriei	36
Arta sacră	47
Istoria generală a francmasoneriei. Scurtă prezentare	52
Originile masoneriei	54
Sursele lui Anderson	122
Francmasoneria între anii 1789-1848	141
Loja de perfecțiune	182
Gradele înalte	184
Emanciparea	186
Prerogativele maestrului	188
Numerale	191
Moartea lui Osiris	262
Francmasoneria și Biserica	266
Politica și francmasoneria	273
Anexă	
Abrevieri	281
Glosar de cuvinte sacre și de cuvinte de trecere	283
Dicționar de termeni masonici	290

Preceptele francmasoneriei moderne (1875)

1. Fii drept, căci echitatea este sprijinul geniului uman.
2. Fii bun, căci bunătatea încântă toate inimile.
3. Fii indulgent, căci și tu ești slab și trăiești alături de ființe tot atât de slabe ca și tine.
4. Fii blând, căci blândețea atrage afecțiunea.
5. Fii recunoscător, căci recunoștința alimentează și nutrește bunătatea.
6. Fii modest căci orgoliul revoltă pe cei din preajma ta.
7. Iartă înjuriile, căci răzbunarea eternizează ura.
8. Fă bine celui ce te-a ultragiat, spre a te arăta mai mărinimos decât el și spre a-ți face dintr-însul un prieten.
9. Fii temperat, cast, căci voluptatea, intoleranța, excesele îți distrug ființa și te fac să fii disprețuit.
10. Fii cetățean bun, căci Patria ta este necesară siguranței plăcerilor și fericirii tale. Fii fidel și supus autorităților legale.
11. Apără-ți Patria, căci ea te face fericit și în ea găsești toate relațiile tale, toate ființele scumpe inimii tale, dar nu uita niciodată umanitatea și drepturile sale.
12. Nu suferi ca Patria ta, această mamă comună ție și concetățenilor tăi, să fie pe nedrept oprimată, căci atunci ea n-ar mai fi pentru tine decât o gheenă. Dacă Patria ta îți refuză fericirea, dacă ea acceptă ca tu să fii oprimat, depărtează-te de ea în tăcere, dar nu o tulbura niciodată, suportă adversitatea cu resemnare.

Mistria, 1875.

Codul masonic

1. Adoră pe Marele Arhitect al Universului.
2. Iubește pe aproapele tău. Fă bine. Fii caritabil.
3. Nu face rău.
4. Lasă oamenii să vorbească.
5. Nu face altcuiva ceea ce nu-ți place ție.
6. Ține-ți sufletul curat pentru a putea apărea cu demnitate înaintea Marelui Arhitect, care este Dumnezeu.
7. Iubește pe cei buni. Plânge pe cei slabi. Fugi de cei răi. Dar nu urî pe nimeni.
8. Vorbește cumpătat cu cei mari, înțelepțește cu cei egali, sincer cu amicii, dulce cu cei mici, blând cu cei săraci.
9. Nu linguși pe fratele tău, căci îl trădezi.
10. Dacă fratele tău te lingușește, păzește-te să nu te corupă.
11. Dacă Marele Arhitect îți dă un fiu, mulțumește-i, dar tremură pentru depozitul ce ți-a încredințat.
12. Fă din acest copil imaginea demnității.
13. Fă-l ca până la 10 ani să se te teamă, până la 20 să iubească și până la moarte să respecte.
14. Fă copilul drept și luminat, decât frivol și elegant.
15. Fă-l om onest, decât dibaci.
16. Gândește-te a-i da bune principii, decât maniere elegante.
17. Citește și profită; vezi și imită; reflectează și luminează.
18. Fă totul spre folosul fraților tăi, căci atunci lucrezi pentru tine însuși.
19. Ascultă totdeauna vocea conștiinței.
20. Fii părintele săracilor. Fiecare suspin, ce asprimea ta îl va provoca, va adăuga numărul blestemelor care vor cădea pe cugetul tău.
21. Respectă pe străinul călător; ajută-l. Persoana lui să fie sfântă pentru tine.
22. Evită gâlceava; prevină insulta.
23. Fii totdeauna rațional.
24. Respectă femeile, nu abuza de slăbiciunea lor.
25. Dacă roșești de profesiunea ta, ești orgolios.
26. Gândește-te că nu poziția ta te onorează; doar chipul cum o exerciți.
27. Fii mulțumit în tot locul, de tot și de toate.

28. Bucură-te, văzând dreptatea. Măhnește-te când vezi nedreptatea. Suferă fără a te plânge.

29. Nu judeca cu ușurință faptele oamenilor.

30. Nu blama deloc.

31. Laudă încă mai puțin.

32. Marele Arhitect cunoaște și apreciază faptele noastre.

Codul etic folosit de francmasonerie

1. Dumnezeu este întreaga putere imuabilă, inteligența supremă, înțelepciunea eternă.

2. Tu îl vei onora prin practica adevărului. Religia ta îți spune să adopți binele, din plăcere și nu din teamă. Trebuie să devii prietenul unui înțelept, observând percepțiile sale. Sufletul tău este nemuritor, nu poți decât să-l degradezi, prin faptele tale necugetate; combate viciul fără încetare.

3. Fă altora numai ceea ce ai vrea să-ți facă ei ție. Fii supus în felul tău.

4. Onorează-ți prietenii și părinții. Luminează-ți tinerețea, protejează copiii.

5. Iubește-ți soția și copiii. Iubește-ți patria și supune-te legilor ei.

6. Fii atent cu prietenul tău. Nu te-ndepărta de el. Fă pentru memoria lui ceea ce ai face dacă ar fi viu. Evită falsele prietenii.

7. Evită excesele de orice fel. Teme-te să-ți pătezi memoria.

8. Nu lăsa să te domine nici o pasiune. Folosește-te de cele ale altora. Fii indulgent cu cei care greșesc.

9. Ascultă mai mult. Vorbește puțin. Înțelege bine totul.

10. Uită injuriile. Schimbă răul cu binele. Nu abuza nici de forță, nici de superioritatea ta.

11. Învăță să te cunoști pe tine însuși pentru a învăța să cunoști oamenii.

12. Caută numai adevărul. Evită lenevia. Fii cinstit.

Principiile fundamentale ale francmasoneriei

După cum am menționat în unele din lucrările precedente, francmasoneria modernă ni se prezintă ca o asociație de oameni aleși, a căror moralitate a putut fi dovedită în așa măsură, încât pot fi siguri unii de alții și pot practica între ei o fraternitate sinceră și fără nici o rezervă.

Acestor oameni, recunoscuți ca fiind buni, loiali și integri, li se recomandă să evite, cu cea mai mare grijă, tot ceea ce ar putea risca să-i divizeze. Le este în mod special interzisă orice formă de zădărnici, intrigă sau scandal, iar, în privința convingerilor lor intime, atât religioase, cât și politice, virtutea care îi caracterizează înainte de toate este *toleranța*.

Or, pentru a fi tolerant, este indispensabil să ai un orizont larg și să te ridici deasupra tuturor prejudecăților și prejudecăților. Francmasoneria se străduiește, în consecință, să emancipeze spiritele; ea se aplică, în special, la depășirea greșelilor care întrețin neîncrederea, teama și ura dintre oameni. Potrivit codului francmasonic, aceștia nu trebuie să fie stimați decât în măsura valorii lor efective, care țin de calitățile lor intelectuale și morale. Orice altă distincție de credință, rasă, naționalitate, bogăție, rang sau poziție socială, trebuie abandonată, de la bun început, în cadrul reuniunilor masonice.

Douăsprezece întrebări și răspunsuri referitoare la francmasonerie¹

1. Care este semnificația originară a cuvântului „francmason”?

Etimologia acestui cuvânt este controversată și se poate alege una din următoarele trei interpretări:

I. Majoritatea istoricilor britanici și o parte dintre cei francezi consideră că *franc-mason* a semnatificat inițial un sculptor cioplitor în piatră, folosind dalta și ciocanul, *freestone* în opoziție cu *roughstone*, adică *piatra moale* în opoziție cu *piatra dură*.

Această interpretare se bazează pe diferite documente britanice, dintre care cel mai vechi (1349-1350), scris în franc-normandă, vorbește de un zidar de cioplit piatră, scutit de impozite.

II. Termenul *franc* înseamnă *liber*. Zidarul este un om liber, în opoziție cu șerbul (iobagul) și țaranul. Dreptul feudal se baza pe noțiunea de apartenență a omului la pământ. Scutirea de taxe îl elibera de unele obligații, și zidarul, având nevoie să călătorească pentru a se instrui și pentru a munci, trebuia să dispună de libertatea de mișcare. Francmasonul poate fi asimilat cu francburghezul din anumite orașe, scutit de taxe și de impozite.

III. Termenul „franc” nu se aplică omului, ci meseriei. Este *franc* cel care face parte dintr-un *francmeister*, ceea ce în Franța era o excepție. Această scutire era acordată din rațiuni profesionale. După *Cartea Meseriilor* de Étienne Boileau (1268), cioplitorii în piatră beneficiau de ea, mai puțin zidarii, dulgherii și constructorii de drumuri. Scutirea putea fi acordată în cadrul unei alte scutiri. Astfel încât zidarii care lucrau pentru templu beneficiau de scutiri pe toată durata lucrărilor pe care le executau.

Dacă, din punct de vedere etimologic, părerile sunt împărțite,

1. Ne-am servit în special de lucrarea lui Daniel Beresniak, *La Franc-Masonerie*, Ed. Jacques Graucher, Paris, 1988.

există o unanimitate privitoare la formula: *Francmasonul este un om liber, loial, cinstit și cu moravuri frumoase*. Această formulă aparține *Constituțiilor* datorate lui Anderson, publicate pentru prima dată în 1723. Dimpotrivă, părerile referitoare la interpretarea acestui text, a cărui claritate nu este decât aparentă, diferă. Într-adevăr, la vremea respectivă, *omul liber* era acela care nu era constrâns de a trăi de pe urma muncii sale. Pe de altă parte, cinstea (loialitatea) trebuia să se îndrepte cu precădere către principe, sau către superiorul său direct.

În fine, înseși constituțiile precizează că francmasonul nu poate fi nici „un ateu stupid, nici un libertin lipsit de credință”. Aceste definiții sunt oare simple pleonasme? Dacă așa ar fi cazul, toți aтеii sunt stupizi și toți libertinii sunt lipsiți de credință și ar fi, deci, interzis masonului să fie ateu, sau necredincios. Unii masoni gândesc astfel. Alții, din contră, apreciază că trebuie excluși de la inițierea masonică stupizii, dintre aтеii și necredincioșii, dintre libertini. Cuvântul *libertin*, la vremea respectivă, însemna *liber-cugetător* și nu avea sensul pe care i-l dăm în zilele noastre, adică de om cu moravuri ușoare.

Mai este posibil să se afirme că un liber-cugetător este credincios dacă se atribuie cuvântului *religie* semnificația etimologică: *religare* (a se relega de lume). Potrivit acestei definiții originale și cu sens larg, o religie nu poate fi concepută fără existența vreunei divinități.

Francmasonii nu sunt întotdeauna de acord și consumă multă cerneală pentru a-și apăra punctele de vedere. Nu e mai puțin adevărat că sunt oameni pașnici și se abțin de la reacții violente în cazul apariției unor contradicții.

Divergențele de opinii privitoare la exegeză și teologie au fost și continuă să fie, în contextul religiilor revelate și al ideologiilor, la originea unor crime și masacre. La francmasoni, acela care nu este de acord cu opinia admisă în loja din care face parte poate să-și schimbe loja sau rămâne în ea mai departe, dacă opoziția sa nu jenează majoritatea membrilor.

2. Cum se definește francmasoneria?

Cea mai veche definiție cunoscută a francmasoneriei figurează în textele medievale desemnate sub denumirea de *Vechile îndatoriri*. Este vorba de manuscrise destinate a fi citite cu prilejul unor ceremonii și care prezintă Ordinul francmasonilor. Cele mai vechi, cunoscute, sunt *Regins* și *Cooke*, datând din 1390 și 1425.

Există și altele mai recente. Atunci când, în 1717, patru loji britanice s-au decis să se federalizeze pentru a fonda o obediență, adică un corp constituit compus din loji, a fost desemnată o comisie pentru a compila *Vechile îndatoriri* (Old Charges) cu scopul de a le înlocui cu un text unic, adaptat epocii respective. Această activitate a necesitat mai mulți ani și a avut ca rezultat *Constituțiile*, zise *ale lui Anderson*, întrucât pastorul Anderson era redactorul.

Este important de știut că Anderson și colaboratorii săi au distrus *Vechile îndatoriri* de care dispuneau, cu scopul de a unifica francmasoneria și de a nu oferi francmasonilor decât o singură sursă de referință.

Vechile îndatoriri, de care dispunem în prezent, au fost descoperite în hambarele unor vechi locuințe, la mult timp după moartea pastorului Anderson. Nu e mai puțin adevărat că numeroase persoane încă consideră că începuturile francmasoneriei se identifică cu *Constituțiile lui Anderson*.

Este demn de amintit definiția francmasoneriei, dată de *Vechile îndatoriri*, apoi cea formulată de *Constituțiile lui Anderson* și, în final, să le comparăm cu definițiile actuale formulate de diferite familii masonice.

Vechile îndatoriri prezintă între ele unele diferențe de fond. Nu e mai puțin adevărat că toate sunt concepute după aceeași schemă: ele încep cu o invocare către Sfânta Treime, după care sunt expuse diversele categorii ale cunoașterii, după clasamentul scholastic, adică a celor șapte „Arte liberale”¹, după care urma istoria legendară a Ordinului și statutele sale.

Definiția francmasoneriei se află în partea a doua, la nivelul enunțului celei de-a cincea științe: geometria.

Textul este următorul (după Regins și Cook):

Geometria este arta de a măsura orice lucru în cer și pe pământ. Mai este denumită (so called) francmasonerie.

După enumerarea artelor (sau științelor) sunt precizate următoarele: „Toate artele se bazează pe geometrie, chiar gramatica și însăși retorica nu ar putea exista fără geometrie”.

Prin urmare, cea mai veche definiție cunoscută a francmasoneriei o identifică pe aceasta cu geometria. Ținând seama de context, putem să atribuim geometriei un sens mai larg, în cuprinsul căruia geometria actuală nu deține decât o mică parte. E vorba, în fond, de o profesie în același timp pitagoreică, conform căreia numărul constituie ultima realitate în tot ce există și se manifestă. Pitagorismul

1. În Evul Mediu, științele (sau „artele”) făceau obiectul unei clasificări de la 1 la 7. Erau în ordine: gramatica, retorica, logica, aritmetica, geometria, muzica și astronomia.

a fost vehiculat în Europa de diverse curente neoplatoniciene, începând cu gnosticii primelor secole ale creștinismului.

În cea de a treia parte a *Vechilor îndatoriri* este vorba de problema lui Pitagora, venerat ca fiind marele patron al confreriei. Ortografia numelui său, în unele texte englezești, este naiv deformată: trebuie recunoscut sub patronimul de Peter Gower.

Trebuie să admitem că identificarea francmasoneriei cu geometria este ecoul medieval al anticului dicton: „Nimeni nu intră aici, dacă nu e geometru” aflat pe frontispiciul Academiei lui Platon.

Aceasta înseamnă că, desigur, confreriile de constructori care își atribuiau numele de francmasoni se refereau la o tradiție anterioară creștinismului, aceea aparținând lui Platon și Pitagora. Această îi obliga să ia unele măsuri de prudență. Trebuia să lucreze la adăpost de priviri indiscrete, să-i pună pe membrii săi să jure discreție, să practice un exoterism, adică un învățământ public, și un ezoterism, adică un învățământ rezervat inițiaților, distinct de precedentul. Trebuia păstrată flacăra la adăpost, ascunsă și conservată¹.

Prima ediție a *Constituțiilor lui Anderson* a fost publicată în 1723, cu un frontispiciu ce reprezenta gentilomi pe punctul de a examina cea de a 49-a problemă a lui Euclid, cea care enunță faimoasa teoremă a lui Pitagora, conform căreia pătratul ipotenuzei unui triunghi dreptunghic este egal cu suma pătratelor celorlalte laturi.

Acest frontispiciu ne amintește de sursele tradiționale ale francmasoneriei, dar de o manieră discretă. Textul propune o definiție a francmasoneriei bazată pe sociabilitate, morală și credință.

„Francmasoneria este Centrul de Unire și mijlocul de a înnodea o prietenie între oamenii ce nu ar fi putut decât să rămână permanent străini unii de alții. Obligat, prin ținuta sa, să asculte de Legea moralei, masonul nu va fi nici ateu stupid, nici libertin nereligios. Altădată, trebuia să aparțină religiei țării sale, dar astăzi masonii trebuie să aparțină religiei cu care toți oamenii sunt de acord, adică oameni de bine și loiali, pe care denumirile sau confesiunile îi vor ajuta să se distingă”.

Am văzut, la primul punct, că acest text poate da naștere unor comentarii contradictorii. Oricare ar fi exegezele, acest text se diferențiază esențial de cel al *Vechilor îndatoriri*: în ceea ce privește forma, el este lung și sunt frecvente calificativele. Mesajul conținut este transmis prin asemenea adjective. În ceea ce privește fondul, nu mai e problema de a ști. Această noțiune este înlocuită de *stilul de viață*.

1. Pentru aprofundarea subiectului, recomandăm lucrările: *Numărul de aur* de Matyla Ghyka și *Știința constructorilor* de Daniel Béresniak, ed. cit..

La nivel ideologic, trebuie să remarcăm toleranța religioasă; pluralismul este admis în interiorul credinței în Dumnezeu. Acest text poate fi o profesiune de credință deistă, sau chiar panteistă și lucrul a fost înțeles de această manieră de numeroși francmasoni.

Stilul și fondul definiției andersoniene a francmasoneriei corespund unui curent de idei care este asociat fericirii și virtuții, convivialității și iubirii, înțelepciunii și amabilității. Numeroasele cântece masonice, care se publică în această epocă, prezintă aceste asociații. Iată, în continuare, unul care propune o definiție a francmasoneriei. El este extras dintr-o culegere aparținând lui Naudot, intitulată *Cântece noi ale francmasoneriei*:

Formează-ți în Virtute inima ta și rațiunea
Recunoaște legile înțelepciunii supreme
Nu-ți vătăma aproapele și iubește-l ca pe tine
însuși,

Acolo sunt secretele pe care le posedă un mason
Muritori care vă bucurați de un bun atât de dorit
Învățați pe oameni arta de a fi virtuoși
Conduceți-mă cu grație la templul respectabil
Unde mă pot împreuna cu voi prin organul lui
Dumnezeu

Nu vorbiți niciodată decât limba amabilă,
Pe care o vorbesc Monarhii pământului.
Nu învățați lecțiile voastre –
Curând nu vom mai avea război
Dacă vreți cu toții să fiți masoni.

Acest portret idilic nu corespunde neapărat realității. A existat în secolul al XVIII-lea un mare monarh francmason care a făcut acest cântec, Frederic al II-lea al Prusiei, zis cel Mare. El a fost, în mod cert, tolerant: „Oricare ar fi religia sa, fiecare, în statele mele, are dreptul de a fi fericit“, spunea el. Toleranța se extindea chiar și asupra ateismului, întrucât îl invita pe filosoful La Mettrie la Berlin, denumindu-l cu o ironie politicoasă: *Ateul meu comun*. Însă el a fost un rege teribil de războinic, însetat de cuceriri și a sacrificat numeroase vieți pentru ambiția sa. Francmasonului îi place adevărul, deși acest cuvânt poate fi absent din diferitele definiții înfățișate până în prezent. Iubirea adevărului ne constrânge să privim la fel ceea ce este frumos, ca și ceea ce este urât, să simțim la fel mirosurile plăcute, ca și pe cele neplăcute și să vorbim deschis despre contradicțiile dintre intenții și acte.

Un fluviu nu poate urca către izvorul său. El merge către mare, urmând o linie dreaptă. Terenul îl determină să facă numeroase ocoluri. Îi mărește debitul cu apele altor râuri. Își amestecă apele

cu altele și astfel devine puternic și repede. Această metaforă ilustrează societățile omenești, ca și ideile. Francmasoneria, de asemenea, este analogă unui fluviu care se hrănește cu ape străine.

În Franța, cea mai veche federație a lojilor existente în prezent și cea mai numeroasă este Marele Orient al Franței. Aceasta se declară a aparține *Constituțiilor lui Anderson*, dar proclamă o definiție a francmasoneriei, sensibil diferită: „Francmasoneria, o instituție esențialmente filantropică, filosofică și progresistă, are ca obiect căutarea adevărului, studiul moralei și practica solidarității; ea lucrează la ameliorarea materială și morală, la perfecționarea intelectuală și socială a umanității. Ea are la bază ca principiu toleranța mutuală, respectul altora, cel al propriei persoane și libertatea absolută a conștiinței. Considerând concepțiile metafizice ca fiind de domeniul exclusiv al aprecierilor individuale ale membrilor săi, ea refuză orice afirmație dogmatică. Ea are ca deviză: libertate, egalitate, fraternitate. Francmasoneria are ca datorie să ofere tuturor membrilor umanității legături fraterne care să-i unească pe francmasonii de pe suprafața întregului glob.“

Alte obediențe masonice, printre care, în Franța, Marea Lojă Națională Franceză, preferă definiția următoare:

„Francmasoneria ridică Temple Virtuții și sapă morminte viciilor cu ajutorul unui sistem de învățământ, bazat pe alegorii voalate sub simboluri.“

Aceste definiții ilustrează, cu pregnanță, curente de idei care îi orientează pe francmasoni.

3. Care este scopul francmasoneriei?

Scopul francmasoneriei este de a forma *inițiați*, adică *oameni liberi*. Acești termeni îi desemnează pe oamenii care sunt simbolic debarasați de vechea piele și care, simbolic, au acceptat să moară pentru a renaște. Schema inițiatică moarte-reînviere constituie esențialul.

În practică, aceste cuvinte, *inițiați* și *oameni liberi*, arată că francmasonii înțeleg, prin câmpul conștiinței, inconștientul. Ei practică introspecțiunea, lucrând cu simboluri și mituri.

Ei învață să recunoască rațiunea, intuiția și imaginația, unind, de asemenea, voința de a munci, curiozitatea de a ști mai mult și iubirea aproapei. Ei știu că termenii: „Muncă – Eu – Iubire“ nu pot fi separați; a privilegia unul dintre acești termeni, sau a-l neglija pe vreunul nu conduce decât la deteriorarea celorlalți.

Prin muncă, simbolismul uneltelor de construcție ne învață ce